

Nr 113.

Av herrar **Eriksson** i Grängesberg och **Bengtsson** i Norup,
*angående anslagen till stipendier åt elever vid folk-
högskolorna.*

I årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln, punkterna 201 och 202, är det ordinarie anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolorna uppfört med ett belopp av 140,000 kronor, vartill kommer ett extra anslag till ökning av stipendierna av 40,000 kronor, summa alltså 180,000 kronor. Samtidigt har föreslagits, att stipendiernas maximibelopp per månad skulle nedsättas från nuvarande 35 kronor för obemedlade och 20 kronor för mindre bemedlade till respektive 30 och 15 kronor. Under läsåret 1921—1922 voro stipendiernas maximibelopp 45 respektive 25 kronor.

Förutom dessa betydande sänkningar av stipendiernas maximibelopp har anslaget karaktär förändrats från att år 1922 vara förslagsanslag till reservationsanslag. Vad detta i verkligheten betyder, framgår av det förhållande, att då under läsåret 1921—1922 till maximibelopp berättigade obemedlade elever erhöles 45 kronor och mindre bemedlade 25 kronor i stipendium per månad, för innevarande läsår, efter vad skolöverstyrelsen preliminärt beräknat, stipendiebeloppen ej torde komma att överstiga för obemedlad elev 22 kronor för månad och för mindre bemedlad 13 kronor för månad i stället för de i utsikt ställda 35 och 20 kronor, och detta fastän bedömningen av ansökningarna företagits med en långt driven stränghet. Även om nedsättningen i stipendiernas maximibelopp kan vara ett ofrånkomligt offer åt sparsamhetstvånget, så är det dock ytterst nödigt, att de understödsbehövande verkligen komma i åtnjutande av stipendier till de belopp statsmakterna ställt i utsikt. Men om anslaget, såsom nu föreslås, utgår i form av anslag, som icke få överskridas, blir, såsom lätt kan beräknas och som under innevarande läsår är förhållandet, detta långt ifrån fallet. Om man utgår ifrån antalet understödssökande elever vid de två senaste folkhögskolekurserna, nämligen fristående kvinnliga kursen 1922 och huvudkursen 1922—1923, och därvid tillämpar de nu föreslagna maximibeloppen för månad, kommer man till följande resultat:

Vid de fristående kvinnliga kurserna 1922 beviljade skolöverstyrelsen

stipendier åt 711 elever. Efter 30, respektive 15 kronor för månad skulle för dessa sökande erfordras en summa av 61,162 kronor 50 öre, allt efter de hänsyn till elevernas behov och de olika kursernas längd, som överstyrelsen tillämpat.

Vid nu pågående huvudkurser hava 1321 elever sökt understöd. För dessa skulle, enligt samma beräkningsgrund för månad, erfordras en summa av omkring 185,000 kronor. Då överstyrelsen ännu ej slutfört sin granskning av årets stipendieansökningar, kan det ej uppgivas, huru stort avdrag ifrån det beräknade beloppet en sådan granskning skulle medföra, men även om man antager, att 10,000 kronor skulle kunna inbesparas, återstår likväl som den behöfliga slutsumman 175,000 kronor, d. v. s. det nu ifrågasatta anslaget skulle ungefärligen räcka att tillfredsställa stipendiebehovet för eleverna vid huvudkurserna men lämna en ringa obetydlighet öfver för de fristående kvinnliga kurserna.

Av det anförda framgår, att därest stipendierna skola kunna utgå med belopp, som uppgå till eller åtminstone närma sig de föreslagna månadsbeloppen, så bör anslaget ökas med omkring 56,000 kronor.

Anledningen till de under senare åren framträdande ökade kraven på stipendieanslagen beror på följande omständigheter.

Folkhögskolorna ha under de senare åren i långt högre grad än förr kommit att besökas av elever från småbrukare- och arbetarehem. Procenttalet av elever från dessa samhällsklasser har ökats vid så gott som alla skolor, och därtill kommer, att under de senaste åren flera skolor tillkommit, som hämta så gott som alla sina elever från nämnda klasser. Den pågående depressionen inom industrien har även medfört, att ett icke obetydligt antal arbetslösa unga män och kvinnor funnit sig böra använda sin nödtvungna ledighet till att besöka en folkhögskola, vilket endast varit möjligt med hjälp av stipendier.

Jämsides med en ökning i det absoluta elevantalet vid folkhögskolorna har sålunda procenttalet av understödsbehövande elever ökats i ännu högre grad.

Härtill kommer, att folkhögskolornas kurser sedan 1919 i icke oväsentlig mån förlängts och därigenom blivit för eleverna kostsammare. Före tillkomsten av nu gällande stadga var minsta lästiden endast 20 veckor för vinterkurs och 12 veckor för kvinnlig sommarkurs. Enligt bestämmelser, som riksdagen 1919 vidtog, har denna minimitid utökats till resp. 21 och 13 veckor, samt för skolor, som endast hava huvudkurs, och för kvinnliga sommarkurser med hushållsundervisning till resp. 24 och 16 veckor. Denna förlängning av lästiden var ur undervisningssynpunkt av

behovet påkallad, men att den å andra sidan har fördyrat elevernas vistelse vid folkhögskola ligger i öppen dag. Av de elever vid kvinnliga sommarkurserna 1922, som sökte stipendium, tillhörde sålunda omkring hälften sådana kurser, som räckte från 16—17 veckor, och av de stipendie-sökande vid nu pågående huvudkurser bevista omkring $\frac{2}{5}$ kurser av från 24—26 veckors längd. Även denna omständighet giver alltså vid handen, att behovet av medel för understöd åt behövande elever nu måste vara större, än då det anslagsbelopp bestämdes, som lagts till grund för beräkningen av anslaget i årets statsverksproposition.

Ehuru den nuvarande statsfinansiella situationen kräver den yttersta varsamhet vid beviljande av anslag, synes oss dock en ändring i förevarande anslagspost vara av förhållandena oundgängligen påkallade. Under en tid med stor arbetslöshet bör det för samhället vara en bjudande plikt, att så långt görligt är underlätta för de obemedlade unga männen och kvinnorna att under sin ofrivilliga ledighet skaffa sig ökade kunskaper. Ehuru det vore av största behov påkallat att nuvarande maximum för stipendiebeloppen bibehölles, torde av statsfinansiella skäl Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende dock böra bibehållas. Däremot är det en tvingande nödvändighet att antingen anslagens karaktär förändras till förslagsanslag eller ock att anslagsbeloppet ökas så, att stipendiernas maximibelopp kunna utgå till därtill berättigade elever.

På grund av det anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan förändring av ordinarie reservationsanslaget å 8:de huvudtiteln till stipendier åt elever vid folkhögskolor (punkt 201) och av anslaget till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor (punkt 202), att anslaget blir förslagsanslag;

eller alternativt

att riksdagen måtte besluta höja anslaget till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor (punkt 202) från i propositionen begärda 40,000 kronor, med 60,000 till 100,000 kronor.

Stockholm den 21 januari 1923.

Bernh. Eriksson.

Sv. Bengtsson

i Norup.